

Italiar bidezidorrak

Lerrook idazterakoan sikatu gabe dago oraindik Euskal Preso Politikoen Kolektiboaren komunikatuaren eta horrek ekarri dituen erantzunen tinta uholdea. Uholdea ez bada izan, emari handiko ibaia gutxienez, eta dena azkenean ezer berririk ez dagoela egiaztatzeko: kolektiboko presoek Aieteko eredia onartzen dute, borroka armatuaren aroa lurperatzen dute, sortutako min eta sufrikarioagatik nolabaiteko ardura ametitzen dute eta euren erakunde oraindik armatuari ematen diote amnistia eta autodeterminazioa negoziatzeko ahalmena. Alderdi gehienek ezer berririk ez dagoela diote, zenbait mediok Ezker Abertzaleko hainbat politikaririk —zeinek esana baitzuten presoek pauso azkarragoak eman beharko lituzketela gaur egungo egoerara egokitzeko— jasotako muzina azpimarratzen dute eta soilik gutxi batzuek nabarmentzen dute Kolektiboak barneko batasuna ez apurtze aldera tentu handiz ibili behar duela eta horrek zapuztu dituela puztutako espektatibak. Eta Ezker Abertzalea bera bakarrik gelditu da jadanik bake prozesua abiarazteko aitzakiarik ez dagoela esanez.

Eta arrazoia dute aitzakiarik ez dagoela eta onartu behar zaie laster urtea beteko duen prozesua alde horretatik bakarrik abiatu zela eta aldebakartasun horrek tiratzen duela bertatik eta beste aldean gauzak gutxika-gutxika mugitzen direla, baldin eta mugitzen badira. Eusko Legebiltzarrerako laster egingo diren hauteskundeetan espazio asko irabazi edo ez galtzeko asmoak dauzkaten partiduek lehia horri begiratzen diote, eta Madrilen dagoen gobernuak susto larregi dauka arrisku primarekin. Europarekin, interbentzioarekin batera, etorriko al da bultzada politikoa? Ez dirudi.

Loiolako prozesua akabatu zuen T-4ko atentatuak biktima kolateral argi bat utzi zuen: ETaren sinesgarritasuna, bai Euskal Herriko jende askoren aurrean, bai eta Espainiako sistema politikoko alderdien artean ere. Panorama horretan —beti ere krisi ekonomiko larriak eskatzen dituen arreta eta energiak kontuan hartuta—, Euskal Herrian bizi izan dugun gatazka politiko armatuaren ondorioz preso dauden pertsonen askatzeak beti gerorako lagatzen den kontua dirudi, Gabonak aldera mobilizazio-ahalegintxoak eskatu eta gero udako jaietan agerpen sasi-folklorikoa emango duena, argazkiak eta betiko parafernalia eta beste urte ustel bat. Preso zaharrenak —euren ekintzak legitimazio sozial altuko egoera batean egin zituztenak eta kapital sozial handia dutenak— badoaz hala-hola irteten (eta ez denak), eta besteak gelditzen dira.

Testuinguru honetan, Ezker Abertzalean orokorrean eta presoekiko elkartasunaren eta horren diseinuaren monopolioa mantentzen saiatzen ari den sektorean, Irlandako ereduari bakarrik begiratzen zaio. Han, berriz, borroka armatua lagatzeko momentuan zegoen egoera eta Euskal Herrian dagoena ez dira oso parekagarriak, ez abiapuntuetan, ez eta, batik bat, indarren korrelazioan eta alde diferenteen legitimazioan ere. Eta irteera ereduak ez da batere parekagarria. Berriki Jaurlaritzaren aldetik Italiako ereduari begiratu zaio, hangoa bide bakarra eta mimetizagarria bailitzan. Baina kasu horretan ezjakintasuna handia da; herri horretan gertatutakoa nahiko desitxuratuta ailegatu da askotan gurera, eta oraingoa areago desitxuratzeko saioa dela ematen du.

Eta pena da prozesu hori gurean hain gutxi ezagutu izana. Eta ezagutzeko aukerak, egon, badaude. Adibidez, Txalaparta argitaletxeak orain urte batzuk, 1994an, atera zuen gatzelaniaz Renato Curcio Brigata Rosse-etako militante eta buruzagiaren memoriak laburbiltzen dituen elkarrizketa formatuko liburu txit interesgarria (eta Curcio bera ekain honetan Donostiatik ibili da bere argitalpen proiektuak aurkezten). Inor gogoratzen al da hor esaten eta kontatzen zue-

naz? Are interesgarriagoa da Curcioren liburua paraleloan irakurtzea bere kide izan zen Mario Morettiren antzeko liburu batekin, kasu honetan Akal argitaletxeak 2002an gaztelaniaz argitaratua. Brigata Rossetako buruzagi historikoak dira biak —talka armatu batean zendu zen Margherita Cagol-ekin batera—, baina leku diferentetatik datoz (Trentoko Soziologia fakultatetik Curcio; fabriketako lanetik, tekniko ertain moduan, Moretti), eta, batez ere, patu militante oso bestelakoak izan zituzten Brigata Rosseen ibilbidean: ia hasieratik kartzelaratua egon zen Curcio eta Moretti klandestinitatean egon zen luze, Aldo Mororen bahiketa eta hilketan rol protagonista eduki zuelarik. Oso argigarria da irakurtzea ibilbide horiek zeharo nola markatzen duten bakoi-tzak egiten duen (euren) errealitatearen irakurketa.

Baina liburu horietan eta beste askotan —zentzu epiko batean Nanni Ballestrinirenak izugarri ederrak dira, eta Curcio bera Progetto Memoria izeneko argitalpen sorta ederra egiten ari da— ezagutu daiteke ikuspegi militante batetik Italiako historian «berunezko urteak» izenarekin ezagutzen den tarte, eta bertatik irakaspen batzuk atera daitezke, Euskal Herrian aplikatzekoak. Han, borroka armatua ez zen egon askapen nazionalari lotua, eredia izan zen oso difusoa eta errizomatikoa, talde armatu askotxo egon ziren, eredu diferentetako komunismoak eta gero gurera ere inportatu ziren talde autonomoek garrantzi handia izan zuten.

Damutuak, disoziatuak eta irreduktibleak

Jende askok praktikatu zuen borroka armatua, oso era *alaittsuan*, garaipena bertan balego bezala, eta estatuaren errepresioa erabatekoa izan zen. Laurogeiko hamarkadaren hasieran sarekadak orokorrak eta anitzak izan ziren, eta horietan jausi ziren militante armatuak eta inguruan zebiltzan aktibistak eta intelektualak (Toni Negrirena izan zen kasu ezagunena). *Alaitasun* horren ondorioz atxiloturiko jende asko erakunderik eta erreferentzia argirik gabe zegoen, pres-

takuntza ere ez zen oso maila altukoa izango, eta horren ondorioz nahiko ohikoa bilakatu zen jende asko atxilotua izan bezain pronto poliziarekin kolaboratzen hastea, bere kideak salatu eta horrela zigorraren arintzea lortzeko. Bertan damutuak deitu zieten horiei.

Euskal Herrian urte horietan ETApn-ren disoluzio prozesua gertatzen ari zen, eta horiei, asmo peioratiboz, adjektibo hori aplikatu zitzaizen borroka armatuaren beharra defendatzen segitzen zutenen aldetik, nahiz eta batzuen eta besteen jarrerak eta ekintzak parekagarriak ez izan. Gero Italian beste fenomeno bat egon da, disoziazioa: hau da, kartzelan luze egon eta gero euren erakundeetatik bereizi eta legalitatean sartzeko prozesua erabili duten presoena. Orain, hemen, Jaurlaritzaren eta nolabait ere Madrilgo gobernuaren aldetik, eredu hori bultzatu nahi dela dirudi.

Italian bide horri muzin egin ziotenak «irreduktibleak» deituak izan ziren; baina, adibidez, Curciok bere jarrera markatzen du Txalapartak argitaratutako liburuan: ez-damutua, ez-disoziatua, ez-irreduktiblea. Bide bat topatu behar zuen, kartzelan segitzeak ez zuen zentzurik proiektu iraultzailea desegin zenean, eta horri ekin zion. Geroago, berak, Morettik eta Brigade Rosseetako beste buruzagi batzuek erakundea disolbatu zuten, espetxean egonik, eta negoziazio molde diferenteak erabili zituzten euren egoerak konpontzeko. Denak daude gaur kalean, baina noizean behin agertzen dira oraindik italiar taldeetako militante ohiak munduan zehar, sasian bizi izan direnak, eta estraditatuak izateko arriskuan daudenak. Curciok pertsona izan nahi duela eta ez ikurra esaten du liburuan, baina bere bizitzan garrantzi handia eman izan dio bere garaiko memoria militantea eraikitzeari. Morettiri galdetzen diote elkarrizketa-egileek —Carla Mosca eta Rossana Rosanda— memoria eta kartzelaren edo ahanztura eta askatasunaren artean aukeratzeko, eta «eman askatasuna eta memoria» esaten du.

Gurean aspaldian sartu gara memoriaren inguruko guda sinbolikoetan, eta aldi berean lehengo gerra ez hain sinbo-

likoetan kalteturiko biktima askoren egoera eta nahiak omen dira ezbai horretan gehien kontsideratu behar diren kontuak. Gizarte postmodernoa biktimen gizartea da hein handi batean, denok gaude oso eroso biktima izaten; kontu horri beste egun batean egin beharko diogu aurre, gaia korapilatsua da eta. Baina biktima horien artean badago sektore berezi bat, gaur aipagai dugun presoena, alegia, eta kasu horretan argi dago eurek ere euren bidearen memoria aztertu eta eraikitzeari ekin behar diotela ahalik eta baldintza hoberenetan. Espainiako kartzeletan sakabanaturik ezin dute ezer aportatu, bakarrik biktimismoz gaixoturiko sektore batzuen mendeku gosea asetzea. Euskal gizartean preso horiek kaleratzeko eta hurbiltzeko ekimenak ugaritu beharko dira —eta ez soilik zentzu kuantitatiboan, kualitatiboan ere—, baina batez ere onartu beharko da gatazka politikoa *normalizatuta* dagoenean edozein proiektu pertsonal zilegi dela eta ez dagoela On eta Gaizkiaren artean marra markatzen duen proiektu iraultzaile orohartzailerik. Disoziatuak eta irreduktibleak eta zuri eta beltzen arteko grisak onartu eta babestu beharko ditu gizarte honek, damutzearen fenomeno tristea gurean eman ez delako pozik.

Azawad

Eta bitartean, Bizkaia aldean futbolaren *potenzial askatzaileaz* gogaituta gaudenok, Raxoik, Europari erreskatea eskatu ondoren, Eurokopan zeinen ondo pasatzen duen ikusi behar. «Mundua suntsitzen da gure inguruan eta gu maitemintzen gara», esaten dio Ingrid Bergmanek Humphrey Bogarti *Casablancon*, baina euskaldun asko ez dago Espainiarekiko maitasun kontuatarako. Subiranismoak burua altxatzeko arrazoiak topatzen ditu eta dudarik ez gaiak luze eta zabal joko duela hurrengo hilabete elektoraletan.

Begira, gainera, esango du batek baino gehiagok, tuareg nomada eta antropologikoki libertario horiek ere (inoiz baino hobeto esanda, estaturik gabe eta merkatarizatit bizi den

herri bat libertario izan behar, ezta?) estatu propioa eratu dute Saharako parte batean, lurralde horren gaineko subiranotasuna Maliri eztabaidatuta. Tuaregek estaturik ez baina lurralde bat bai eduki dute haiena moduan. Deskolonizazio ondorengo erregela eta kartaboiek lurralde hori Libian eta Malin zegoela erabaki zuten. Tuareg batzuk militarismoan trebatu omen dira Gaddafi zenduarekin, eta militarrek beti dute estatuarekiko zaletasuna. Paktua egin omen dute islamistekin, eta ez dago batere argi oraindik Azawad izeneko estatu berriaren ibilbide laburrean zeinek izango duten indar gehiago, islamista emirerrizaleek edo tuareg libertarioek. Donostiako Zinemaldian aurten sari nagusia irabazi zuen Isaki Lacuestaren *Los pasos dobles* film gogoangarrian ikasi genuen lurralde magiko horretan ia ezer ez dela dirudiena.¶